Mustafa Kemal Atatürk'ün zor imtihanı: 'İki Kazım' meselesi

Türk siyasi tarihinde 'İki Kazım' birçok siyasi imgeyi temsil ediyordu. Kazım Karabekir vefayı temsil ederken bazen sert bir duruşun o trenden atılmasına neden olacağını gösteriyordu. Kazım Dirik ise politikada nedamet ve makama itaatin mücessem örneğiydi

Mehmed Mazlum Çelik
| @MMazlumcel
| celikmehmedmazlum@gmail.com |

Cumartesi 26 Aralık 2020 10:21

Kolaj: Independent Türkçe

Mustafa Kemal Atatürk, 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktıktan sonra kendisini zorlu günler bekliyordu.

Bu zorlukların ilki ve belki de en ağır olanı askerlik vazifesinden istifa etmesiydi.

Mustafa Kemal Atatürk, memleketi işgalden kurtarmak ve direnişi milli bir safhaya taşımak üzere başlattığı mücadelesinde ilk günden beri yanında olan isimlerin başında, sonradan valilik ve elçilik gibi önemli vazifeler üstlenen, Kazım Dirik Paşa geliyordu.

10 Temmuz 1919 günü ise Mustafa Kemal Atatürk'ün nerdeyse mücadeledeki tüm ümitlerini kaybetmesine neden olacak bir hadise yaşandı.

EN ÇOK OKUNANLAR

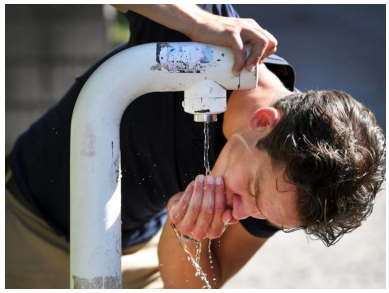

Günde 2 litre su içmek lazım iddiası bilimsel araştırmayla çürütüldü

Beyaz Saray, Güneş'i karartmanın yollarını arıyor

Britanyalı arkeologlar: Antik Mısır'da mumyalamanın amacı aslında cesedi korumak değildi

Tüm yönleriyle Batı'nın böcek tüketimi teşviki: Geleceğin gıda kaynakları böcekler mi olacak?

Julia Fox, Kanye West'in penis boyunu açıklayınca sunucu şaşkına döndü

Porno talepleri karşısında isyan eden Tumblr,

Kazım Dirik Paşa

Paşa'nın askerlik vazifesinden istifa etmesinden hemen sonra Mustafa Kemal'in kurmay görevlisi Kazım Dirik, Atatürk'ün yanına gelerek şöyle demişti:

> *Paşam siz askerlikten istifa ettiniz. Benim bundan sonra emrinizde vazifeme devam imkânım kalmadı.*
>
> *Evrakı kime teslim edeyim?*

Rauf Orbay'ın Kazım Karabekir Paşa'ya yazdığı mektupta bildirdiğine göre; Atatürk bu sözleri duyduktan hemen sonra adeta yıkılmış ve rengi sapsarı kesilmişti.

Paşa, Rauf'a dönerek şu sözleri serdetmişti:

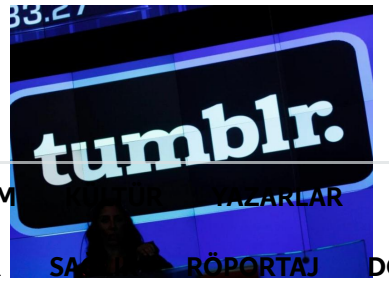

çıplaklığa izin verme kararı aldı

Bilim insanları kadın orgazmı için en etkili seks pozisyonunu tespit etti

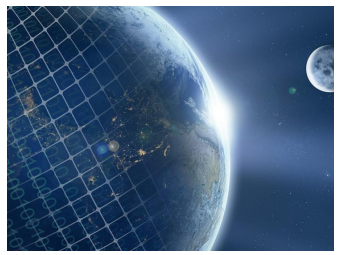

Alman fizikçi simülasyonda yaşayıp yaşamadığımızı öğrenmek için bir deney yapmaya hazırlanıyor

DSÖ'nün baş bilim insanı pandeminin ilk dönemlerinde yapılan kritik bir hatayı açıkladı

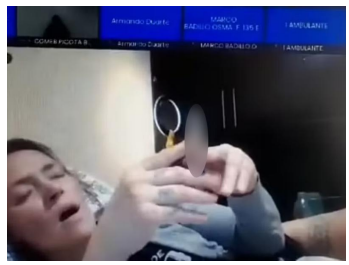

Kolombiyalı yargıç, duruşma sırasında iç çamaşırlarıyla yatakta sigara içerken görüntülendi

SON HABERLER

Kadınlar şiddete karşı sokağa çıktı: Polis müdahale etti, çok sayıda gözaltı var

Erdoğan: Pakistan'ın acısını acımız, sevincini sevincimiz ve başarısını başarımız olarak gördük, görüyoruz

Tesla, Çin'de satılan 67 bin 698 otomobili geri çağırdı

Rauf, devlet makamının önemini gördün mü?

Makam ve mevkiisini yitirmesi ile en yakınındakilerin dahi dağıldığını gören Atatürk'ün yaşayacağı ikinci şok ise bu kez Kazım Karabekir Paşa'dan gelecekti.

Atatürk, henüz Kazım Dirik şokunu atlatamamışken bu kez Kazım Karabekir'in maiyetindeki askerlerle kendisine doğru geldiği haberini aldı.

Kazım Karabekir Paşa

Tevkif edileceğini düşünen Mustafa Kemal Atatürk, mücadelenin daha başlamadan bittiğini düşünmeye başlamıştı.

Kazım Karabekir Paşa, Mustafa Kemal Atatürk'ün bulunduğu konağa geldi ve odasına girerek Paşa'nın beklemediği bir şekilde önce selam durdu ve ardından Milli Mücadele'nin kaderini değiştiren şu sözleri söyledi;

> *Kumandamda bulunan zabitan (subaylar) ve efradın (erlerin) hürmet ve tazimlerini (saygılarını) arza geldim. Siz bundan evvel olduğu gibi bundan böyle de muhterem kumandanımsınız. Kolordu komutanına mahsus araba ile maiyetinize bir takım süvari getirdim. Hepimiz emrinizdeyiz.*

Yamyamlık üzerine kitap yazmış bilim insanı yanıtladı: "İnsan yeme temalı yapımlar neden popülerleşti?"

Bağdat'in Türkiye ve İran sınırlarına güçlerini konuşlandırma kararı, Kürtler tarafından memnuniyetle karşılandı

YAZARLAR

Borzou Daragahi
Güç mü kâr mı? İran, Rusya'nın Ukrayna savaşına neden yardım ediyor?

Marc Burrows
Twitter'da 7 yıl çalıştım ve işte bilmenizi istediğim şey

Hamish McRae
Joe Biden ve Şi Cinping'den ilişkiler hakkında neler öğrenebiliriz?

Mary Dejevsky
Polonya'daki füze olayı Rusya ve NATO hakkında neler ortaya koydu?

Chas Newkey-Burden
Havai fişek gösterilerine gidiyorsanız hayvanları sevmiyorsunuz demektir

TÜRKİYE'DEN SESLER

Mayis Alizade
"L'État, c'est moi"* seçiminden bir tanesi daha...

Sayım Çınar
"Türkiye'yi seviyorum; Japonya'ya gittiğimde kendimi turist gibi hissediyorum"

Altan Tan
Asas asas gel beni as!

Dr. Halim Gençoğlu
İsrail'in Güney Afrika ile yıldızı neden barışmıyor?

Tümtal Karabekir'in aktardığına göre bu sözlerden sonra odaya önce bir sükût hali hâkim olmuş ve gözleri dolan iki eski dost birbirlerine sarılarak Türk tarihini kökünden değiştirecek bir ittifak yapmıştı.

O günlerde *'İki Kazım'* bu davranışıyla biri makamın, diğeri ise vefa ve hasbi duruşun sembolüne dönüşecekti.

Peki, Milli Mücadele zaferle kazanıldıktan sonra İki Kazım'ın öyküsü nasıl bitti?

Dirik'in İzmir Valiliği ve Karabekir Paşa'nın talihsizliği

Milli Mücadele kazanıldıktan sonra bazı hadiseler Kazım Karabekir ile Atatürk'ün arasını açmıştı. İkili arasındaki soğukluk öyle bir noktaya ulaşmıştı ki Cumhuriyet'in ilanı dahi Karabekir Paşa'dan gizlenmişti.

İkili arasında yaşanan siyasi gerilim Karabekir'in istifasıyla sonuçlanmıştı. Karabekir, Atatürk'ün fikirlerini dikkate almamasını şu sözlerle eleştirecekti:

> *Bir senelik ordu müfettişliğim zamanında gerek teftişlerim neticesi verdiğim raporlarımın gerek ordumuzun teali ve takviyesi için takdim eylediğim layihalarımın nazar-ı dikkate alınmadığını görmekle teessürüm ve yeisim fevkaladedir. Uhdeme düşen vazifeyi mebusluk sıfatıyla daha müsterihül vicdan yapacağıma kanaat-i tamme hâsıl ettiğimden ordu müfettişliğinden istifa ettiğimi arz eylerim efendim.*

Karabekir Paşa'nın Atatürk ile ayrılan yolları Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile siyasi rekabete dönüşecekti.

Şeyhmus Çakırtaş
Güneş tutulması ve barış

DÜNYADAN SESLER

Salih Kallab
Tarihin seyrine dönme gerekliliği!

Bekir Uveyda
Dünya Kupası ve Katar'ın hedef alınması

Tevfik Seyf
Sevimsiz liberalizm!

Nedim Kuteyş
Riyad-Abu Dabi anlatısı kazandı mı?

Velid Haduri
COP27: Yoksul ülkelerin zararlarını tazmin edecek bir fon

Mustafa Kemal Atatürk ve Kazım Dirik

Kazım Dirik ise Atatürk'ün güvenini kazanmış; Batum Elçiliği ve Siirt Valiliği gibi vazifelerden sonra İzmir Valiliği'ne atanmıştı.

Kazım Dirik'in valiliği sırasında çok kritik iki hadise meydana gelmişti. Bunlardan ilki 'İzmir Suikastı' iddiasıydı ki vefanın timsali olarak görülen Kazım Karabekir Paşa'nın neredeyse idam sehpasına gitmesine neden olacaktı, diğeri ise Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın olaylı İzmir Mitingi idi.

İzmir Suikastı iddiaları ve İki Kazım

İddialara göre Laziztan eski mebusu Ziya Hurşit; İttihat ve Terakki bakiyesi fedailerle 1926 yılında Mustafa Kemal'e İzmir'de suikast yaparak *'Sarı Paşa İktidarı'*na son verecekti.

Giritli Şevki isimli motorcunun planı deşifre etmesiyle suikast engellenmişti.

Bu iddialardan hemen sonra ise tam bir cadı avı başlayacaktı.

DAHA FAZLA OKU

Namuslu yaşamanın bedelini o ödedi:

Kara Kemal, Doktor Nazım gibi İttihatçı önemli isimler hakkında idam kararı

Kazım Karabekir Paşa Kürtlükta düşeni yemek kanundur: Kara Kemal

VİDEO

Atatürk'e suikast teşebbüsünden işgale karşı direnişe: Fenerbahçe'nin siyasi tarihi

çıkartılırken Atatürk bu suikast teşebbüsünün yalnızca İttihatçıların işi olduğuna inanmıyordu.

Paşa'ya göre bu vakanın arkasındaki asıl irade eski silah arkadaşları olan Kazım Karabekir ve Rauf Orbay gibi isimlerdi.

Atatürk'ün bu fikirlere sahip olmasına ve Kazım Karabekir Paşa'ya karşı bu denli şedit davranmasının arkasındaki isimse İzmir Valisi Kazım Dirik'ti.

16 Haziran 1926 tarihinde Balıkesir'de bulunan Atatürk'ün seyahatini bir gün ertelemesini sağlayacak telgrafı Kazım Dirik yazmış ve şunları söylemişti;

> *Şahs-ı devletlerine karŞı tertip edildiği anlaşılan mel'unane bir suikast teşebbüsü meydana çıkarılmış olduğundan...*

Zanlıların Kemeraltı sokağında kıskıvrak yakalanmasının ardında da Kazım Dirik vardı. Ayrıca Atatürk İzmir'e ulaştığında kendisini ağırlayarak konuyla ilgili ilk bilgileri veren kişi de Dirik'ten başkası değildi.

Atatürk, tren garında Kazım Dirik ile karşılaştığında ise yaptığı ilk şey Valiyi herkesin içerisinde alnından öpmek oldu.

Atatürk'ün yerleştiği otele Genelkurmay Başkanı ve Başvekil dahi büyük tedbirlerle girerken elini kolunu sallayarak girip çıkan tek kişi Kazım Dirik'ti.

Ismet Inönü ve Kazım Karabekir

Kazım Karabekir Paşa ise yaşanan elim hadiseler sonucu evinden alınarak tutuklandı. Onun tutuklanmasına ise en büyük tepkiyi İsmet İnönü Paşa gösterdi ve Cumhurbaşkanı Atatürk'e istifasını sundu.

Yaşanan bu gelişmeler sonrası Başvekil İnönü'yü de İzmir'e çağıran Atatürk, Başvekili de ikna ederek Karabekir Paşa'nın mahkeme önüne çıkartılmasını sağladı.

Bir dönem Veliaht olarak görülen Karabekir Paşa, duygularını şu dizelerde dile getirecekti;

> *Nihayet aldılar köşkümden*
> *Bir sabah erken*
> *İki kere yapıldı bu merasim, iki gün arayla bana*
> *Acısını sormalı köşkte ağlayana*
> *Gidiyor İstiklal Harbi'ni kuran merasim-i mahsûsla*
> *İzmir İstiklal Mahkemesine çifte polisle*
> *Ben çok acı hakikatler attım ortaya*
> *Mahkemeyi sarstım, fakat etraf kaya*
> *Ölü her şey*
> *Ve kımıldamıyor bir şey*
> *Hükümet fırkası muhakeme ediyor*
> *Muhaliflerinin mücrimini seçiyor*

Karabekir Paşa bu dizelerde en büyük günahı olarak muhalif olmasını gösteriyor ve İstiklal Harbi'ni kuran kişilerin İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmasına sitem ediyordu.

Üstelik tüm istihbaratın kaynağının İstiklal Harbi'nin başında *'trenden inenlerin'* olması Karabekir Paşa'nın daha müteessir olmasına neden oluyordu.

Bu sırada Kazım Dirik, süreçteki katkılarından dolayı İçişleri Bakanlığı tarafından takdirname alırken bizzat Atatürk'ün talimatıyla İş Bankası tarafından yüksek miktarda bir mükâfatla ödüllendirilecekti. Dirik ise görevini yaptığını belirterek ödülü kabul etmeyecekti.

İzmir Mitingi Hadiseleri ve Kazım Dirik

Kazım Karabekir Paşa, İzmir Suikastı olayları sonrası siyasi sahnenin dışına itilirken; Kazım Dirik, İzmir Valiliği görevini uzun süre daha yürütecekti.

Bu görevi sırasında yaşanacak elim bir hadise daha Türk demokrasisi için önemli kavşaklardan birisiydi.

Genç Cumhuriyet'in çok partili hayata geçiş denemelerinin en önemli teşebbüsü Atatürk'ün teşvikiyle kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) idi. Bu fırkanın ipi ise Kazım Dirik'in Valilik yaptığı İzmir'de çekilecekti.

SCF'nin Genel Başkanı Fethi Okyar'ın 7 Eylül 1930 tarihinde İzmir'de gerçekleştirdiği mitingin öncesi ve sonrasında yaşanan hadiseler ortaya rejim tartışmalarının çıkmasına neden oldu.

Miting öncesinde ve sırasında iddialara göre Vali Kazım Dirik'in kışkırtması sonucu bazı üzücü hadiseler meydana gelmişti. Kolluk kuvvetlerin açtığı ateş sonucu sivil halkın içerisinde ölenler olmuştu.

Serbest Cumhuriyet Fırkasının iki numarası Ahmet Ağaoğlu elim bu hadiseyi şu sözlerle anlatıyor:

Kalabalığın ortasında bir adamcağız kucağında taşıdığı bir çocuğu birdenbire Fethi Bey'in ayaklarının dibine atarak: 'İşte size bir kurban, başkalarını da verirsiz. Yalnız sen bizi kurtar' dedi ve ağlayarak Fethi Bey'in ellerine sarıldı.

Kazım Dirik, Atatürk'ün miting gerçekleşecek talimatına rağmen müfettiş olarak yollanan Kazım Özalp'e Fethi Okyar için *"Ayak takımı ile omuz omuza hemhal, palavracı"* gibi ithamlarda bulunuyordu.

Vali olarak olayları yatıştırması gereken Dirik, yangının üzerine körükle gidiyordu.

Yaşanan bu hadiseler de Kazım Dirik'in siyasi kariyerine herhangi bir zarar vermedi.

Hatta 1934 senesinde Vali Kazım Paşa'ya soyadı bizzat Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından verildi.

Dirik'in İzmir Valiliği'ne 1935 senesinde dönemin Başvekili Celal Bayar son verdi ve rütbe-i tenzil olarak Trakya Müfettişliği'ne gönderdi.

Kazım Karabekir Paşa ise Atatürk hayatta olduğu sürece aktif siyasete dönemedi; ama İsmet Paşa zor gününde yanında da yanında olduğu eski dostunu unutmadı ve kendisini TBMM Başkanı olarak aktif siyasete dönmeye ikna etti.

Kazım Karabekir'in Atatürk'e kırgın olup olmadığı tartışmasına Kızı Hayat Karabekir şu diyaloğu aktararak son noktayı koyuyor:

Babam, Atatürk'ün çevresinden şikayetçiydi. Size bir hadisesini anlatayım: Atatürk'ün çok hasta olduğunu, Dolmabahçe Sarayı'nda çok ağır şekilde hasta yattığını biliyoruz. Rivayet olunur ki (Karabekir'i getirin, görüşüp helalleşmek istiyorum) demiş. Bunu çok yakınındakiler başında duranlar, sonradan babama anlatmışlar!

Atatürk'ün ölümünden önce babama kimse gelip de bunları söylemedi. Etrafındaki eş, dost, akraba, 'Paşa enişte, Paşa amca Atatürk çağırtmış, gittiniz mi?' diye sorarlardı. Babam 'Atatürk çağırmadı, gitmedim' derdi. Ben o zaman ilkokulun dördüncü-beşinci sınıfındaydım. 'Babacığım, çağırsa gider miydin?..' diye sordum;

'Çağırsa, sizin bu kadar haklarınızı elinizden almış: o kadar sıkıntılar çekmişsiniz, bizim bütün çocukluğumuzu Erenköy'de menkup (gözden düşen) bir vaziyette geçirtmiş kimse hastalığında sizi çağırsa gider miydiniz?'

'Giderdim kızım' derdi. 'Giderdim. Çünkü o benim çok eski arkadaşımdı. Onun bana yaptıklarını o etrafının tesiriyle yapmıştır. O bizim istiklal Harbi'mizi beraber·yaptığımız, sevdiğimiz başkomutanımızdı. O bizim cihat arkadaşımızdı. O Mustafa Kemal'dir, çağırılınca gidilir, benim en yakın arkadaşımdı. Ama çağırmadılar. Çok iyi biliyorum.'

Türk siyasi tarihinde *'İki Kazım'* birçok siyasi imgeyi temsil ediyordu. Karabekir vefayı temsil ederken bazen sert bir duruşun o trenden atılmasına neden olacağını gösteriyordu.

Kazım Dirik ise politikada nedamet ve makama itaatin mücessem örneği olarak siyasi hayatımızdaki yerini almıştı.

*Bu makalede yer alan fikirler yazara aittir ve Independent Türkçe'nin editöryal politikasını yansıtmayabilir.

The Independentturkish ©

HAKKINDA DAHA AYRINTILI: DOSYA

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK KAZIM DİRİK

KAZIM KARABEKİR RAUF ORBAY ATATÜRK

İZMİR SUİKASTI İSMET İNÖNÜ MEHMED MAZLUM ÇELİK

DAHA FAZLA HABER OKU

HABER
Kadınlar şiddete karşı sokağa çıktı: Polis müdahale etti, çok sayıda gözaltı var

HABER
Erdoğan: Pakistan'ın acısını acımız, sevincini sevincimiz ve başarısını başarımız olarak gördük, görüyoruz

HABER
Erdoğan, 15 Temmuz Şehitler Köprüsü'ndeki intiharı önledi

HABER
Suriye Milli Ordusu'na "hazır ol" talimatı gitse de harekâtın sert rüzgârı henüz esmiyor

HABER
Düzce'de depremde minberi yıkılan camide cuma namazı kılındı

HABER
Erdoğan: Misafir ettiğimiz mağdurları [illegible]umaya devam [illegible]ceğiz

HABER
Bulgaristan'da tutuklu Hablemitoğlu suikastı zanlısı Levent Göktaş'ın duruşması 28 Kasım'a ertelendi

DOSYA HABER
Bitlis'te şiddet gören kadının haykırışı: Ben de insanım, korkuyorum, ölmek istemiyorum

HABER
Türkiye ve Katar, 10 milyar dolarlık yeni kaynak görüşmelerinde son aşamada: 3 milyarlık bir kısım yıl bitmeden gelebilir

HABER
Öğrenim kredisi faizleri ile Kovid-19 cezalarının silinmesine ilişkin esaslar belli oldu

HABER
1915 Çanakkale

Köprüsü'nün kulelerine top mermisi figürleri yerleştiriliyor

HABER

Almanya'dan son 9 yılda 300 kişi PKK/YPG'ye katıldı

HABER

TTB Başkanı Şebnem Korur Fincancı hakkında 7 yıl 6 aya kadar hapis istemi

HABER

Konya'daki barınakta köpek öldürülmesine ilişkin 2 kişi tutuklandı

HABER

DOSYA

Gençlik ve Spor Bakanı Kasapoğlu'ndan burs ve kredi açıklaması

HABER

Görünmezlik pelerini gerçek olacak mı?

Türkçe tüm hakları Media Arabia'ya aittir 2022 ©